

Тренинг обука за „Агробиолошка разновидност во сточарството“

Климатските промени и земјоделското производство во Република Македонија

Проект “Развој на Национална еколошка мрежа во Република Македонија (МАК-НЕН)”

Нови искуства со “фото-замките”

Приближување на МЕД кон BirdLife International

Апликацијата на МЕД за аспирантски статус во BirdLife International ќе биде разгледувана во јануари 2009 година од Европскиот совет на BirdLife, а треба да биде конечно одобрена од Светскиот совет, кој ќе се одржи во мај 2009 година.

Иницијатива за прогласување на Јабланица за Национален Парк

Македонското еколошко друштво по повод иницијативата за прогласување на Јабланица за заштитено подрачје, одржа форум во Вевчани на кој беа поканети сите релевантни чинители кои во иднина би биле вклучени во прогласувањето, управувањето, работата на паркот и се разбира локалното население од Јабланичкиот регион како директно засегнати. На форумот беа презентирани природните вредности на Јабланица - студија на Македонското еколошко друштво, социо-економските аспекти на населението што живее во регионот, предлог зонирањето на идното заштитено подрачје и податоци околу тоа што е заштитено подрачје, значење и дозволени активности пропишани со законите на РМ. По презентациите, следувааше дискусија во која учесниците го изразија своето позитивно мислење за што побрзо прогласување на Јабланица за Национален парк, а со тоа и зачувување на нејзините природни убавини.

Во склоп на истата иницијатива МЕД заедно со EURONATUR објавија повик за поднесување на мали пилот проекти кои се однесуваат на планината Јабланица. Проектите ќе ги финансираат Германската владина агенција за заштита на природата (BfN) и Швајцарската фондација MAVA. Право на поднесување на предлози имаа сите физички и правни лица од регионот на Јабланица и тоа на три теми:

- Едукација и подигање на јавната свест за природата на Јабланица;
- Продукција на информативен материјал за природните вредности на Јабланица;
- Развој на алтернативни форми на туризам.

Со поддршката на овие проекти ќе се постигне подобра презентација и промоција на природните и културните вредности на Јабланица пред домашните и странските посетители и секако развивање на алтернативни форми на туризам и обезбедување на дополнителни приходи за локалното население, со цел да се напуштат неодржливото и неправилното искористување на природните ресурси од планината Јабланица.

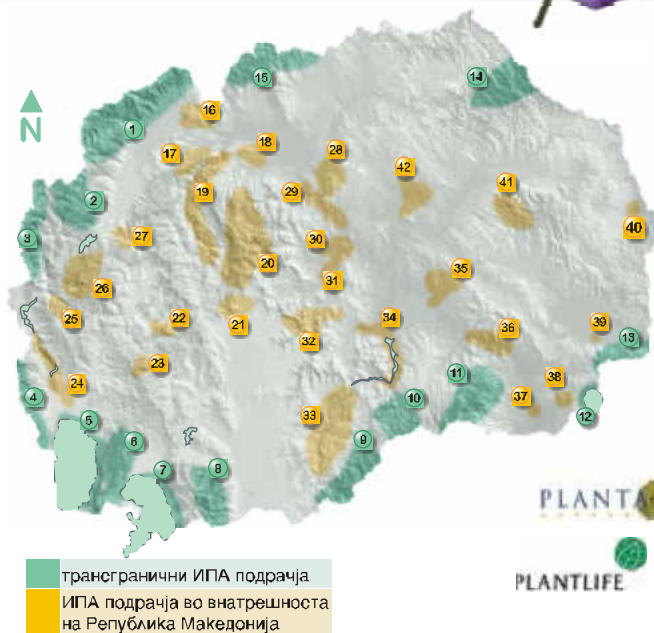

Проектот “Значајни растителни подрачја” (IPA–Important Plant Areas) што Македонското еколошко друштво започна да го спроведува од јануари 2007 година завршува во април 2009 година. Дел од резултатите што се добиени од истражувањата во изминатите две години веќе се внесени во официјалната база на податоци (www.plantlife-ipa.org) каде можат да се видат и податоците од останатите земји каде беше имплементиран истиот проект. За Македонија досега се внесени сите значајни растителни подрачја и за 22 од нив, е направена анализа во смисла на сопственост, искористување на земјиштето или закани кои се присутни на тоа подрачје. За секое од анализираните подрачја се внесени и видови кои се „глобално“, „европски“ или „национално“ загрозени (листа на васкуларни растенија според критериум А). Наскоро ќе биде публикувано и регионалното издание што го подготвува Plantlife International (проектен партнер на МЕД) во кое ќе бидат презентирани куси податоци за методологијата на работа на МЕД и за резултатите од истражувачката работа. ■ Ваа публикација се надоврзува на првото издание на Plantlife International, каде МЕД презентира само некои воведни информации за воспоставувањето на IPA методологијата во Македонија (<http://www.plantlife.org.uk/International/assets/data-zone/IPAsInCEE-5mb.pdf>).

Она што останува да се заврши за последните месеци од времетраењето на проектот е националното издание за значајните растителни подрачја во Македонија. Книгата би требало да ги опфати сите досега идентификувани Значајни растителни подрачја (вкупно 42 подрачја се одредени на територијата на Македонија) заедно со видовите (васкуларни растенија и габи) и хабитатите што се категоризирани според IPA методологијата.

1. Шар Планина	23. Илинска Планина
2. Маврово-Јужна Шар Планина	24. Клисура на Црн Дрим
3. Кораб-Дешат	25. Стогово
4. Јабланица	26. Бистра
5. Охридско Езеро-крајбрежје	27. Буковик-Стража
6. Галичица	28. Катланово-Бадар
7. Преспанско Езеро-крајбрежје	29. Таорска Клисура
8. Пелистер	30. Клисура на р.Тополка
9. Ниџе	31. Клисура на р. Бабуна
10. Алшар-Трибор	32. Плетвар
11. Кожуф-Дудица	33. Мариово
12. Дојранско Езеро	34. Тиквешко Ез. и Раечка Клисура
13. Беласица	35. Криволак
14. Осогово	36. Демир Каписка Клисура
15. Скопска Црна Гора	37. Негорски Бањи
16. Ралуша-Жоден	38. Богданци (Чурчулум-Палеурци)
17. Сува Гора	39. Моноспитовско Блато
18. Водно	40. Пехчево-Јудови Ливади
19. Клисурата на Треска	41. Плачковица
20. Јакупица	42. Овче Поле-Богословец
21. Македонски Брод	
22. Баба Сач-Лубен	

Тренинг обука за „АГРОБИОЛОШКАТА РАЗНОВИДНОСТ ВО СТОЧАРСТВОТО“

Во рамките на проектот “Зајакнување на мрежата на еколозите на Република Македонија преку јакнење на капацитетите на Македонското еколошко друштво”, МЕД во соработка со Факултетот за земјоделски науки и храна - Скопје, организира дводневен семинар за биолошката разновидност во сточарството. Обуката беше реализирана во август 2008 година, во Кнежино и беше наменета за членовите на МЕД, одгледувачи на автохтони раси домашни животни, како и претставници од други засегнати владини и невладини организации. Предавачи на семинарот беа експерти од областа на заштита и зачувување на биодиверзитетот во сточарството.

Семинарот се состоеше од два основни дела:

- Првиот имаше за цел запознавање со биолошката разновидност и генетските ресурси во сточарството и состојбата со степенот на загрозеност на видовите раси во Македонија. При тоа беа изнесени актуелните трендови за заштита на генетските ресурси во сточарството во светот, Европа и кај нас. Во текот на обуката, беа разгледани повеќе проблеми поврзани со заштитата и зачувувањето на овие животински видови. Соодветно, беа претставени законите кои се однесуваат на заштитата и зачувувањето на различните видови домашни животни, со посебен осврт на SEBI 2010.

- Во рамките на вториот дел, како резултат од изнесените проблеми, беа предложени можни идни решенија за решавање на моментните проблеми поврзани со сточарството. Воедно, собирот беше искористен и за јавна презентација и усогласување на нацрт акционен план за заштита на биолошката разновидност во сточарството и националниот индикаторски сет, за следење на моменталната состојба и трендот со биолошката разновидност во сточарството во РМ. Изработката на овој акционен план беше изведена согласно начелата од Законот за сточарство (МЗШВ, 2008).

Климатските промени и земјоделското производство во Република Македонија

На 3 декември 2008 година се одржа промоција на Вториот национален План за климатски промени, во кој беа опфатени и последиците од климатските промени врз земјоделскиот сектор. Според применетите сценарија се претпоставува дека зголемувањето на температурата во наредниот век ќе биде околу 2,9 °C додека намалувањето на врнежите ќе изнесува околу 3,9%. Општа оценка е дека брзата промена на климата ќе го промени составот на екосистемите, при што некои видови би имале корист додека други нема да бидат во можност да мигрираат или да се адаптираат брзо. Оттаму се очекува и дека климатските промени ќе се рефлектираат и врз земјоделството изразени преку промени на почвата, растителното и сточарското производство.

Почва: Основни претпоставки се дека климатските промени, посебно глобалното затоплување можат да имаат силни негативни ефекти на почвената продуктивност и да предизвикаат нејзина деградација и ерозија. Овие промени треба да се разберат како подолготраен процес, но последиците кои произлегуваат од нив можат да бидат многу силни и неповратни (иреверзибилни). Ова значи дека ублажувањето и борбата против климатските промени треба да биде моментална и бескомпромисна. Посебно треба да се обрне внимание на почвената деградација и ерозија како најопасни, брзи и непоправливи последици од климатските промени. Сите активности и мерки за адаптација треба да се реализираат со взаемна соработка на државната управа и фармерите како директни производители. За таа цел треба да биде усвоена посебна законска регулатива која ќе ги координира сите активности во поглед на оваа проблематика.

Растително производство: Лимитирачки фактор во растителното производство во главните земјоделски региони во Република Македонија е недостигот на вода. Според климатскиот извештај употребен во истражувањата, просечната температура ќе се зголеми, а врнежите значително ќе се намалат.

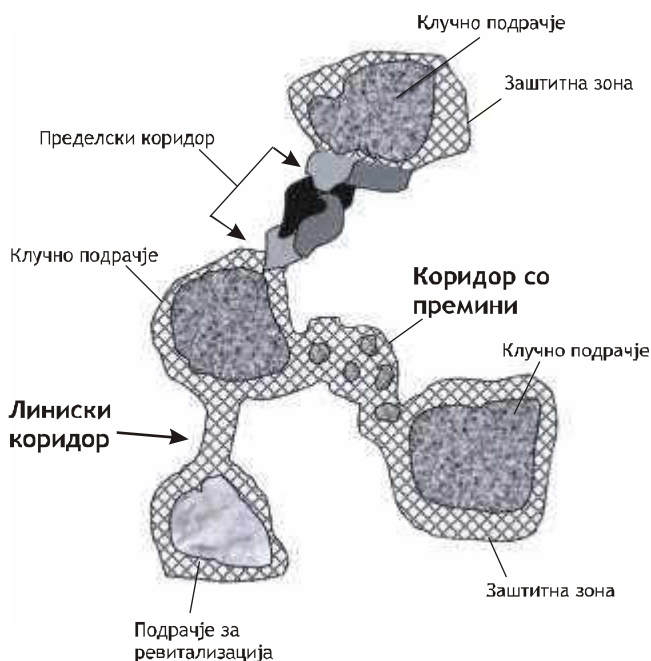
Содржината на CO₂ ќе се зголеми. Очекуваните климатски промени ќе се одразат на растителното производство преку зголемена аридност во земјоделските региони и од сегашната семи-аридна состојба ќе преминат во аридни региони до 2100 година. Месечните вредности на индексот на суша за месеците јули и август покажуваат дека некои региони (посебно во јужниот дел на земјата) ќе бидат многу аридни и во некои случаи блиски до пустинските услови (август за регионот на Демир Капија). Понатаму до 2100 година се очекува дека почвениот воден баланс во сите региони ќе резултира со недостиг на вода за нормален развој на растенијата и ќе се зголеми за повеќе од 30%. Иако концентрацијата на CO₂ ќе се зголеми, не се очекува тоа позитивно да се одрази на приносите во земјоделството зависно само од врнежи. Напротив, приносите во вакви услови на одгледување на културите ќе опаѓаат. Се очекува дека намалувањето на приносите ќе се движи до 10% во 2100 година за зимската пченица и кај приносите на луцерка. Кај виновата доза ова намалување се очекува да изнесува до 8%. Меѓутоа, доколку се обезбедат доволни количества вода и се применат мерки на соодветно наводнување можно е дури и зголемување на приносите на културите, кој пред сè ќе се должи на зголемената концентрација на CO₂. Осетливоста на аграрот кон климатските промени е многу голема. Временските услови во секоја вегетациона сезона се различни и постојат многу искуства за адаптивност кон зголемена аридност, зголемена температура, зголемено барање на вода кај растенијата и наводнување. Особено постојат многу искуства за растително производство во случаи на намалени врнежи и суша. Бидејќи климатските промени различно ќе влијаат на растителното производство кое се наводнува и она кое зависи само од врнежи, неопходно е да се применат различни стратегии за адаптација во примарното производство но и прилагодување на системските решенија кон полесна примена на соодветни технички и технолошки решенија.

Сточарско производство: Влијанието на климата врз сточарското производство се реализира преку два механизми: директно (на животните) и индиректно (преку фуражното производство и храната). Производните резултати од фармите индицираат долготрајни и краткотрајни влијанија на климатските промени врз производните и репродукциските перформанси на сите видови домашни животни. Промените кај животните како реакција на климатските промени се во релација со физиолошките реакции со цел да се адаптираат на ново настанатите услови и одржи хомеостатски баланс. Потребни се нови приоди за надминување на негативните ефекти кои климата ги предизвикува врз производството на домашните животни, кои: ќе дадат решенија за пренасочување на целите на одгледувачките програми кон адаптација на новите генетски типови на различни климатски услови; примена на нови техники и програми за преработка на храната и исхрана на домашните животни и употреба на иновативни решенија во конструкцијата и опремување на објектите за одгледување со цел да се одржи микроклимата во објектот во границите на термонеутралната зона.

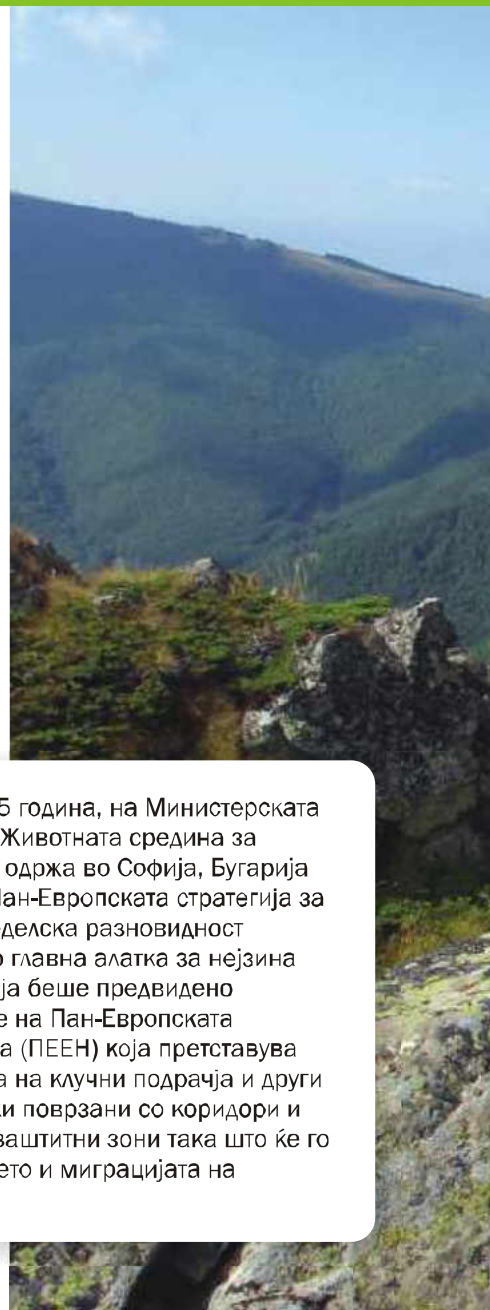
Проект “Развој на Национална еколошка мрежа во Република Македонија (МАК-НЕН)”

Концептот на еколошки мрежи станува сè позначаен во заштитата на природата во Европа, но и пошироко во светот уште од своето првично појавување на почетокот на осумдесеттите години. Таквиот концепт ја потврдува потребата за примена на еден поширок пристап кон заштитата на природата бидејќи традиционалниот пристап на заштита на поединечни локалитети и видови не е доволен во долгорочен период. Основната премиса на концептот на еколошка мрежа е јасна: на фрагментацијата на живеалиштата може да се одговори со заштита на природните области (клучни/јадрови подрачја) кои што се борат за опстанок, преку создавање заштитни зони и поврзување на клучните подрачја со премини и коридори, што им овозможува на видовите да колонизираат нови области и да се движат слободно во потрага по храна или партнер!

Во 1995 година, на Министерската Конференција “Животната средина за Европа” која се одржа во Софија, Бугарија беше усвоена Пан-Европската стратегија за биолошка и пределска разновидност (PEBLDS) и како главна алатка за нејзина имплементација беше предвидено воспоставување на Пан-Европската еколошка мрежа (ПЕЕН) која претставува “физичка мрежа на клучни подрачја и други соодветни мерки поврзани со коридори и обезбедени од заштитни зони така што ќе го олеснат ширењето и миграцијата на видовите”.

Првиот чекор за развој на ПЕЕН во Република Македонија започна со имплементација на проектот за развој на индикативна карта на ПЕЕН во регионот на Југоисточна Европа, реализиран во периодот 2003-2006 година. Како резултат од проектот беше изготвена индикативна карта на ПЕЕН со идентификувани клучни природни подрачја од европско значење и постоечките коридори помеѓу тие подрачја, каде постои можност и потреба од воспоставување на нови коридори за да се исполнат барањата за поврзливост на видовите. Бидејќи картата беше изготвена во размер (1:3.000.000), една од препораките на проектот беше државите да продолжат со развојот на ПЕЕН во подетален размер на национално ниво.

Европскиот центар за заштита на природата (ECNC–European Center for Nature Conservation) од Холандија обезбеди финансиска поддршка од ББИ Матра фондот од Холандија за реализација на проектот “Развој на Национална еколошка мрежа во Република Македонија (МАК-НЕН)”. Проектот ќе го спроведува Македонското еколошко друштво со поддршка и во соработка со Министерството за животна средина и просторно планирање. Подготвителните активности започнаа во септември 2008 година, а реализацијата на планираните проектни активности ќе трае следните 3 години.

Главна цел на проектот е да развие Национална еколошка мрежа во Република Македонија, како дел од ПЕЕН, што ќе придонесе во напорите кои ги вложува земјата да се спречи загубата на биодиверзитетот и постигнувањето на Целта 2010, преку:

- идентификација и означување на карта на еколошките коридори и подрачја за ревитализација кои ќе ги поврзат постоечките клучни подрачја и заштитни зони од национално значење што ќе обезбеди еколошка поврзаност;
- промовирање на еколошката мрежа и ПЕЕН преку развивање на план за управување со еколошките коридори за крупните сверови, со посебен фокус на кафеавата мечка (*Ursus arctos*) вклучувајќи ги сите засегнати страни (министерства, научни институции, сопственици на земјиштето, шумарскиот сектор, управите на националните паркови и други заштитени подрачја, општини, локално население итн.);
- подигнување на јавната свест во врска со еколошката мрежа МАК-НЕН кај сите засегнати страни преку национална кампања.

Проектниот тим одржа иницијален состанок на 25-26 ноември 2008 година во Скопје, на кој детално беа разгледани активностите на проектот и беше направен план за реализација на активностите за првата година.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВOTНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Контакт:
Робертина Брајаноска
Проект координатор
brajanoska@mes.org.mk

Активности во рамките на проектот за заштита на мршојадците во Македонија

Оваа иницијатива наиде на одлична прифатеност и соработка од страна на месното население и се јави голема заинтересираност за понатамошни активности.

Донирање на овчарски кучиња во Мариово
 Во рамките на проектот “Волкот, луѓето и нивните домашни животни во мирен соживот” се спроведува донирање на овчарски кучиња - шарпланинци на сточари од мариовскиот регион. Предвидено е пет до осум сточари да добијат две или три млади кучиња, идеално две женки и едно машко. Нивна обврска е од првото легло од донираните кучиња на МЕД да му вратат ист број на потомци, со цел тие понатаму да бидат подарени на друг сточар, на кој начин активоста би станала самоодржлива. Пред подарувањето, кучињата се прегледуваат од ветеринарен доктор, кој ја потврдува нивната добра здравствена состојба. Подарените кучиња се вакцинирани, прочистени од цревни паразити и со имплантиран микрочип за идентификација. Оваа активност се одвива со цел успешна заштита на стадата домашни животни, пред сè овци, од волци и намалување на веројатноста од поставување отровни мамки. Проектот се одвива со финансиска поддршка на Фондот за дивата флора и фауна - Бугарија и “Whitley Fund for Nature”.

Едукативни предавања за мршојадците

Едукативните предавања со наслов “Мршојадците, волците и сточарството во Македонија” се одржуваат по селата во централниот и јужниот дел од нашата земја. Темата на предавањата е поврзаноста на мршојадците со сточарството како нивен главен извор на храна, и волците како предатори за сточниот фонд против кои се насочени труењата како најлесна мерка за нивна елиминација, а воедно и најголема закана за мршојадците. Предавањата беа просечно посетени од околу дваесетина жители од селата во кои беа одржувани и беше поделен информативен материјал. Со присутните се разговараше за конкретни примери на користење на отрови во нивниот регион. Целта на предавањата е искоренување на користењето на отрови, со што би се заштитиле птиците од труења и воспоставување навика кај населението за пријавување на случаи на труење на нивните кучиња или домашни животни до надлежните органи, како и нудење на совети за заштита на стадата од напади на волци.

Работилници за спречување на нелегалното користење на отрови во природата

Исто така во рамките на проектот за заштита на мршојадците, на почетокот на декември 2008 година, МЕД спроведе две работилници насочени кон зголемување на информираноста на надлежните служби за проблемот со нелегалната употреба на отрови и последиците кои оваа појава ги има врз популацијата на мршојадците во Македонија. Работилниците се одвиваа во Скопје и во Кавадарци, и на нив присуствуваа педесетина претставници на надлежни владини институции, како што се Управата за ветеринарство, Фитосанитарната управа, Министерството за внатрешни работи и ловечки организации. Присутните беа запознаени со моментната состојба со мршојадците во Македонија, актуелните закани, напорите кои се вложуваат за нивна заштита, како и со законската регулатива која е на сила во Република Македонија и го третира овој проблем за чие надминување се потребни интерсекторски активности.

Приближување на МЕД кон BirdLife International

Претставникот на BirdLife International, г-дин Александре Винтчевски, беше во официјална посета на МЕД во периодот од 25 до 30 ноември 2008 година, со цел да ги процени капацитетите на Друштвото за пристапување кон оваа глобална асоцијација за заштита на птиците. Г-дин Винтчевски се запозна со статутот и подстатутните акти на МЕД, структурата на Друштвото, проектите кои се реализирани последниве десет години, а исто така одржа и официјални средби со членови на Преседателството и со вработените во канцеларијата. Неговиот неколкудневен престој во Македонија го искористи и да ги упати вработените во можности за изнаоѓање на дополнителни финансии за остварување на целите на МЕД, како и за еднодневна посета и набљудување птици на Охридското Езеро.

Повеќе информации:
velevski@mes.org.mk

Нови искуства со “фото-замките”

Уште за време на интензивната сесија на “фото-замки” во Маврово, произлезе идејата, слично истражување да се направи и во Националниот парк „Галичица“. Секако, една од главните причини за ваквото истражување е да се реши мистеријата - Има ли рис на Галичица? Ако има, тогаш со право можеме да констатираме дека изборот на симболот на паркот е оправдан! Се разбира, планирањето, организациската поставеност и експертизата за вакво истражување се вистински предизвик не само за луѓето од МЕД кои работат на заштита на рисот, туку и на персоналот од националниот парк кој изрази желба да се спроведе ваква сесија. Главни придобивки од ова истражување се: зацврстување на соработката помеѓу МЕД и НП „Галичица“; подигнување на јавната свест кај населението и општата јавност во поглед на заштита на видовото разнообразие во Македонија; фотографирање на што повеќе животни за да се добие претстава за тоа што сè живее на падините на Галичица.

За контакт личност, која ќе биде одговорна за целата сесија и нејзината динамика беше поставен Наумче Новески - шумарски инженер во паркот. Првите активности започнаа уште во август 2008 година, кога и за прв пат се собравме во административната зграда на паркот за да им ја презентираме идејата, претходните искуства со фото-замките и идните активности на вработените во паркот. Следниот состанок исто така беше закажан во просториите на паркот, а главна тема на разговор беше избор на места за поставување на фото-замките. На поставувањето на фото апаратите на претходно одбраните локации, му претходеше работилница која ја организиравме со цел вработените во паркот да добијат претстава околу проектот за заштита на балканскиот рис, биологијата на рисот, мониторинг методите кои ги користиме во текот на нашите активности, како и распознавање на знаци и траги од теренските истражување.

На крајот, на ренџерите од паркот им беа доделени теренски прирачници за балканскиот рис и упатство за мониторинг на рисот. Сесијата на фото-замки во НП „Галичица“ ќе трае до почетокот на јануари 2009 година. Да се надеваме дека судбината на балканскиот рис нема да биде запечатена само на просторите на НП „Маврово“, туку дека неговото распространување е и на другите заштитени подрачја, биокоридори и погранични планини на Западна Македонија!

Едукативна екскурзија и ГИС обука во Германија

Партнерските организации EURONATUR и KORA, организираа тренинг обука на која присуствуваа тимовите за мониторинг и заштита на рисот и ГИС технологија од Македонија и Албанија, вклучени во Проектот за закрепнување на рисот. Обуката ја водеа предавачи од Германија и Швајцарија, членови на споменатите организации или ангажирани од истите, со двојна цел. Имено, од една страна, да ги доближи можностите и методите на работа со ГИС софтверот до тимовите за рис, а од друга страна, да ги запознае тимовите за ГИС со практичната имплементација на ГИС софтверот и други софтвери за статистика, при изведувањето на просторните анализи на разните биолошки параметри, неопходни за успешна заштита на рисот.

EURONATUR

lynx@mes.org.mk

Во рамките на активностите за прогласување на Јабланица за Национален парк, МЕД организираше тридневна работно-едукативна екскурзија во Германија, во октомври 2008 година. За реализација на оваа екскурзија, финасиски средства беа обезбедени од Германската државна агенција за заштита на природата - BfN. Целта на оваа посета беше да се согледаат искуствата и начините за одржливо управување во заштитените подрачја во Германија со цел, овие практики соодветно да се применат и кај нас. Учесници на оваа екскурзија беа претставници од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство на РМ, Министерството за заштита на животната средина и просторно планирање на РМ, ЈП Македонски шуми, претставници од Шумарскиот факултет, Скопје и членови на Македонското еколошко друштво. Во текот на екскурзијата, беше посетен Националниот Парк „Баварски шуми“, каде учесниците можеа директно да се запознаат со практиките на одржливо управување. Беше реализирана и работилница за утврдување на капацитетите за управување со заштитени подрачја во Македонија.

Учество на еколошките конференции во Албанија и Црна Гора

Факултетот за природни науки во Тирана ја организираше научната меѓународна конференција за биологија и животна средина (26-28 септември 2008 година). На конференцијата беа пријавени скоро 200 презентации, најголем дел од албански научници, но и од другите балкански, па и европски земји. Од Македонија беа пријавени околу 20 научни презентации. Работата на конференцијата се одвиваше во просториите на Факултетот за природни науки. Составот на презентациите и даваше вистински меѓународен карактер на конференцијата. Изложените трудови беа разновидни и се чини, голем дел од нив на високо ниво што го покажува степенот на развие и напредок на биолошката и еколошката наука во Албанија.

Македонското еколошко друштво ја искористи можноста, преку усни и постер презентации, да ја прикаже својата научната активност. Беа изложени резултатите од проектот „Програма за закрепнување на балканскиот рис“: првите наоди од интензивната сесија со фото-замки во НП „Маврово“, разновидноста на пределите на Јабланица, разновидноста на тркачите (Carabidae) на Јабланица, како и некои од еколошките истражувања по проектот „Комплексни екосистемски истражувања во стационарни услови во букови шуми во Националниот парк „Маврово““.

На покана на црногорските еколози, претставници на МЕД учествуваа и во работата на III Меѓународен симпозиум на еколозите на Црна Гора кој се одржа во хотелот Делфин во Бијела, Херцег Нови (08-12 октомври 2008 година). Симпозиумот беше посветен на животот и делото на Академик Гордан Караман. На симпозиумот беа пријавени над 250 презентации, голем дел од нив од балканските земји со значително учество на презентации од колеги од европските земји и Турција. Голем дел од презентациите имаа таксономска содржина што ја покажува потребата од организирање на биолошки научни собири каде би можеле да се презентираат ваквите резултати. Од симпозиумот се отпечатени Книга на апстракти, а трудовите беа издадени во списанието *Natura Montenegrina* (броеви посветени на симпозиумот). Претставници на МЕД ги изложија резултатите од различни проекти: методолошкиот пристап во идентификација на пределите на Осоговските Планини (од проектот „Осоговските Планини во Балканскиот зелен појас“); динамика на некои минерални материи во органи на буката (од проектот „Комплексни екосистемски истражувања во стационарни услови во букови шуми во Националниот парк „Маврово““), баланс на водите во Преспанското Езеро, но и резултати од други истражувања.